UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM
Interfacultaire Lerarenopleidingen

Interfacultaire Lerarenopleiding (ILO)
Pedagogische en Onderwijswetenschappen (POW)
Nieuwe Achtergracht 166
1018 WS Amsterdam

Studiehandleiding

Pedagogiek en Algemene Didactiek B

Master voltijd en deeltijd: Pedagogiek en Algemene Didactiek B / 7104MA102Y
Minor Educatie: Pedagogiek en Algemene Didactiek B (minor) / 7103ME062Y

Opleiding:	Master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs Master Educatie en Communicatie Minor Educatie
Cursusjaar:	2026-2027 – Semester 1 (najaar), blok 2
Voor wie:	Master voltijd, master deeltijd en minor Educatie, *Basismodule*

Vakcoördinator:	Geerte Savenije G.S.Savenije@uva.nl
Contactpersoon Professioneel Spreken:	Lisette Timmer opleidingscoordinator-ilo-fmg@uva.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Leerdoelen 3
3. Onderwijsvormen 4
4. Toetsing en feedback 4
5. Van de student verwachte activiteiten 7
6. Inhoudelijk rooster 8
7. Literatuur 8
8. Evaluatie van het onderwijs 9

1. Inleiding

Als leraar ben je verantwoordelijk voor een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat (pedagogisch bekwaam). Het zijn complexe beroepsvaardigheden die je oefent en verwerft in de praktijk, en waarbij pedagogische en (vak)didactische kennis en kritische reflectie en evaluatie een belangrijke rol spelen.

Tijdens de *vakken Pedagogiek en Algemene Didactiek A, B* en *C* werk je aan je ontwikkeling tot een *reflective practitioner* met betrekking tot je eigen rol als docent in de klas (pedagogisch en didactisch). In deze vakken ligt daarbij de nadruk op kritisch leren kijken naar jezelf en collega's en het leren toepassen van theoretische perspectieven en concepten met betrekking tot het pedagogisch klimaat en pedagogisch handelen. Bij *Pedagogiek en Algemene Didactiek A* heb je gewerkt aan de basis van het organiseren en evalueren van een les en het pedagogisch klimaat. Bij dit vervolgvak *Pedagogiek en Algemene Didactiek B* verdiep en verbreed je je didactisch en pedagogisch handelen. Er is meer aandacht voor wetenschappelijke theorieën over het leren en de ontwikkeling van de (individuele) leerling. Je verdiept je in theorieën over leerprocessen, leer- en gedragsmoeilijkheden, motivatie, identiteitsontwikkeling, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van adolescenten en ongelijkheid en reflecteert op de toepassing daarvan in de praktijk. Het vak *Pedagogiek en Algemene Didactiek C* richt zich op het kritisch beschouwen van de eigen onderwijspraktijk vanuit het perspectief van de leerling, en op het bewust afstemmen van je handelen op diens belangen.

Professioneel Spreken is een verplicht onderdeel van *Pedagogiek en Algemene Didactiek A* en *B*. Dit onderdeel is bedoeld als ondersteuning van gezond stemgebruik en levendig- en effectief spreekgedrag in de beroepspraktijk van beginnende docenten. Je krijgt handvatten aangereikt om je stemgebruik te trainen en zo het risico op overbelasting van je stem te verminderen. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de manier waarop de inhoud wordt overgebracht: boeiend, levendig en dynamisch. Er wordt geoefend met de 'Vocal Tools': Volume, Verstaanbaarheid, Timing, Tempo, Toonhoogte en Melodie.

2. Leerdoelen

1. De student geeft bij het pedagogisch-didactisch handelen blijk van een professionele houding: handelt doelgericht, kritisch-onderzoekend, ontwikkelingsgericht en in samenwerking met anderen. De student kan:
    - het pedagogisch-didactisch handelen van zichzelf en anderen analyseren en evalueren;
    - een eigen visie t.a.v. het pedagogisch-didactisch handelen, de docent-leerling relatie en de professionele identiteit formuleren, op basis van theorie, praktijkanalyse en reflectie op het eigen handelen;
    - pedagogisch-didactische keuzes vanuit theorie, praktijk en persoon verantwoorden, met aandacht voor morele en ethische aspecten.

2. De student gebruikt hierbij kennis van theorie over:
    - verschillen in leer-, en gedragsontwikkeling en veel voorkomende (fysieke) beperkingen;
    - kansenongelijkheid, inclusief onderwijs en omgaan met verschillen;
    - de ontwikkeling van leerlingen in de adolescentiefase;
    - pesten en uitsluiting;
    - motivatie, attributies en coping strategieën;
    - leertheorieën en daarbij passende aandachtspunten voor het onderwijzen van begrippen en vaardigheden;
    - cognitieve ontwikkeling en zelfregulatie;
    - sociaal-emotionele ontwikkeling;
    - morele ontwikkeling;
    - pedagogische doelen van onderwijs en onderwijsconcepten.

3. Na het volgen van *Professioneel Spreken* kan de student bewuster de eigen stem en het spreken inzetten in de beroepspraktijk.

3. Onderwijsvormen

Pedagogiek en Algemene Didactiek B bestaat uit:

- Drie hoorcolleges voor het hele cohort;
- Drie werkcolleges in groepsverband met je onderwijskundige;
- Zes practica in groepsverband met je onderwijskundige en een vakdidacticus;
- Eén workshop *Professioneel Spreken* door een logopedist. Deze workshop wordt meerdere keren aangeboden en verspreid door het semester geroosterd op een niet-ILO-dag. Je wordt hier verder via Canvas over geïnformeerd.

Facultatief:

- Individuele ondersteuning *Professioneel Spreken* door een logopedist. Je kunt zelf een afspraak maken of geadviseerd worden om een individuele afspraak te maken door je vakdidacticus, stagebegeleider of door de logopedistes zelf. Stuur hiervoor een e-mail naar opleidingscoordinator-ilo-fmg@uva.nl.
- Verdiepende keuzeworkshops *Professioneel Spreken*. Via Canvas krijg je op een later moment meer informatie over de inhoud en aanmelding.

Groepsindeling PAD-A en PAD-B

Groep	Onderwijskundige	Vakdidacticus
Groep A: *Arabisch, Duits, Engels, Frans, Italiaans, Klassieke Talen, Russisch en Spaans.*	Mirella Middelkoop	Paul Visser
Groep B: *Geschiedenis, Godsdienst en Maatschappijleer*	Geerte Savenije	Lotte Tiesing
Groep C: *Aardrijkskunde, Filosofie, Kunstgeschiedenis en Nederlands*	Monique Bettman	Tjerk Destombes
Groep D: *Biologie, Scheikunde en Wiskunde (achternaam A t/m O)*	Joost Nijsten	Laura Kubbe
Groep E: *Algemene Economie, Bedrijfseconomie, Informatica, Natuurkunde en Wiskunde (achternaam P t/m Z)*	Leonie van Uffelen	Eric Hijzen

4. Toetsing en feedback

Digitale kennisbasistoets op UvA locatie (KBT PAD B)

Dit vak wordt afgesloten met een digitale kennisbasistoets. De toets wordt op locatie (zie rooster.uva.nl) afgenomen op een speciale toetslaptop van de UvA. Op deze laptop heb je alleen toegang tot de toets. Om de toets te kunnen maken moet je je collegekaart of identiteitskaart laten zien bij aanvang en inloggen met je UvAnetID. Voor de kennisbasistoets heb je 120 minuten de tijd (150 minuten voor studenten met recht op verlenging).

Stof:

De toets gaat over alle literatuur en hoorcolleges van *Pedagogiek en Algemene Didactiek B*. In de werkcolleges werken we aan opdrachten die voorbereiden op het tentamen. Houd in de voorbereiding de toetsvorm in gedachten (zie hieronder). We toetsen of je een basis aan pedagogische en didactische kennis beheerst die past bij een academische opleiding.

Voorbereiding voor de toets:

Bij het beantwoorden van de toetsvragen maak je gebruik van een eigen gegeven les. Dit vraagt de volgende voorbereiding:

- Neem een les op. De duur van een les kan verschillen, maar de opname toont idealiter een hele les en niet enkel 10 minuten uitleg. Je mag de lesopname van *PAD A* gebruiken, maar je mag ook een nieuwe opname maken;
- Beschrijf de opgenomen les in de vorm van een lesplan met tijdsaanduiding;
- Maak een transcript van de les (letterlijke verbale en waarneembare non-verbale communicatie van docent en leerlingen) met een globale tijdsaanduiding;
- Bekijk je eigen lesopname meerdere keren;
- **Lever de lesopname, het lesplan en het transcript in via Canvas, uiterlijk 5 januari.**
- **Let op: je lesopname met lesplan en transcript worden niet beoordeeld, maar zijn wel voorwaardelijk om de toets te kunnen maken.**

Toetsvorm:
De toets is een open-boek tentamen. Je mag alle materialen op papier meenemen, waaronder het boek, de artikelen, de kernconceptenlijst, de hoorcollegeslides, je lesplan, transcript en je eigen aantekeningen. Op je lesplan, transcript en aantekeningen na, is alles ook in de digitale toetsomgeving beschikbaar (maar neem het vooral zelf mee, dat werkt vaak prettiger). De toets bestaat uit open vragen.

Bij het beantwoorden van de toetsvragen maak je gebruik van een eigen gegeven les. Deze lesopname is niet in de toetsomgeving beschikbaar. Neem daarom je lesplan en je transcript op papier mee naar het tentamen. **Let op: zonder je lesopname met lesplan en transcript kun je toets niet maken.**

In je antwoorden toon je aan dat je de literatuur verwerkt hebt en kunt toepassen in een analyse van je eigen lesopname gericht op het handelen van de docent en de leerlingen. Gebruik in je antwoorden de kernconcepten uit de literatuur: noem deze letterlijk, leg ze uit en vertaal ze vervolgens naar concreet handelen. In de werkcolleges oefenen we met een dergelijke theoretische analyse van een les.

De toets is in het Nederlands. Waar nodig worden Engelse termen uit de literatuur ook genoemd. Bij elke vraag staat aangegeven op welke literatuur de vraag betrekking heeft. Je hoeft geen literatuurverwijzingen op te nemen in je antwoord.

Praktisch:
Onder sommige omstandigheden is verlenging van de examentijd met een half uur mogelijk. Neem hiervoor bij de start van het vak contact op met de studieadviseur, vraag verlenging aan bij de examencommissie en stel de vakcoördinator op de hoogte van het besluit.

Voor deze toets dient een voldoende te worden behaald. De toets bepaalt voor 100% het eindcijfer voor dit vak. Het eindcijfer wordt afgerond op een decimaal. Er worden bij de FMG geen eindcijfers gegeven tussen een 5,1 en een 5,9. Er bestaat één herkansingsmogelijkheid. Als je na de herkansing nog geen voldoende hebt gehaald, moet je je volgend semester opnieuw inschrijven voor dit vak.

AVV Professioneel Spreken

Het onderdeel *Professioneel Spreken* wordt afgesloten met een AVV (aan voorwaarden voldaan) bij het vak *PAD B*. Hiervoor moet je de verplichte workshop hebben gevolgd tijdens *PAD B*.

Vrijstelling Professioneel Spreken

Studenten met veel ervaring op het gebied van professioneel spreken kunnen in overleg met de docenten van *Professioneel Spreken* vrijgesteld worden van de verplichte workshop. Stuur je motivatie voor vrijstelling **vóór 25 oktober 2026** naar opleidingscoordinator-ilo-fmg@uva.nl, zodat er beoordeeld kan worden of je vrijstelling kunt krijgen voor de verplichte workshop. Vrijstellingsverzoeken die na deze datum binnenkomen, zullen niet meer worden behandeld.

Toetsdata – Voltijd- en deeltijdstudenten

- **Kennisbasistoets Pedagogiek en Algemene Didactiek B (KBT PAD B)**
  De toets vindt plaats op **donderdag 7 januari 2027, 10.00-12.00u.** Kijk op rooster.uva.nl voor de locatie. De toets wordt digitaal afgenomen in een computerzaal. Om de toets te kunnen

maken moet je inloggen met je UvAnetID en een identiteitsbewijs kunnen tonen.

- **Herkansing Kennisbasistoets Pedagogiek en Algemene Didactiek B (KBT PAD B)**
  De herkansing vindt plaats op **donderdag 11 februari 2027, tijdstip n.n.b..**

Feedback op toetsing & manier van inzage

Het cijfer wordt twee weken na de toetsafname op *Canvas* gepubliceerd. Vervolgens duurt het enige tijd voordat het cijfer zichtbaar is in SIS. De inzage vindt plaats op donderdag 21 januari, 11.30-12.30u, in C3.03. Hiervoor moet je vooraf per email aanmelden bij de vakcoördinator.

Privacy

Respecteer de privacy van medewerkers en medestudenten. Dit betekent bijvoorbeeld dat je geen video/geluidsopnames van personeel of medestudenten mag maken of verspreiden zonder hun toestemming. Meer informatie is te vinden in het Studentenstatuut: Onderwijs - Universiteit van Amsterdam (uva.nl).

5. Van de student verwachte activiteiten

Verwachte activiteiten

Elke week staat er een thema centraal en is de opzet als volgt:

- Vooraf bestudeer je de literatuur en maak je voorbereidingsopdrachten, zie Canvas.
- In de hoorcolleges komt de voorgeschreven literatuur aan bod en worden aanvullende of andere accenten gelegd. De hoorcolleges vormen daarmee een aanvulling op het leeswerk.
- In de werkcolleges wordt door middel van verschillende werkvormen gelegenheid gegeven tot oefening, verdieping en training van kennis en vaardigheden. Daarnaast bieden de werkvormen handvatten en voorbeelden waarmee je zelf kunt experimenteren in je stagepraktijk.
- In de practica werk je actief met medestudenten aan praktijkgerichte vraagstukken en oefen je met praktijksituaties. De cases en opdrachten zullen door de docenten worden toegelicht.
- We verwachten dat je bij alle colleges en practica aanwezig bent. Natuurlijk kan het een keer gebeuren dat je ziek bent. Stuur in dat geval voorafgaand aan het college een bericht naar je docent, zodat hij/zij weet waarom je afwezig bent. Als je een tweede keer afwezig bent, dan moet je dit op passende wijze compenseren in overleg met de werkgroepdocent.
- Voor de verplichte en facultatieve workshops van *Professioneel Spreken* meld je je aan via Canvas. Na inschrijving kun je op rooster.uva.nl het lokaal voor de workshops vinden onder het vak *PAD B*. **Let op: eenmaal ingeschreven geldt de verplichting om aanwezig te zijn!** Als je je hebt aangemeld en niet aanwezig bent, ontneem je een ander immers de mogelijkheid om deel te nemen aangezien de groepsgrootte beperkt is (maximaal 8 deelnemers per workshop). We willen je dan ook met klem vragen om je bij ziekte af te melden bij info-pow@uva.nl. Op die manier kunnen we zoveel mogelijk mensen de ruimte geven een workshop te volgen op een moment dat hen goed uitkomt.

Indicatie tijdsinvestering (3 EC)

Deelname aan colleges	18 uur
Voorbereiding colleges (literatuur/opdrachten)	56 uur

Kennisbasistoets *PAD B*	10 uur
Totaal aantal te besteden uren (3 EC x 28 uur):	84 uur

6. Inhoudelijk rooster

Het schema hieronder geeft een overzicht van de specifieke thema's van de colleges per week. De kleuren tonen de drie overkoepelende thema's van het vak: ontwerpen van lessen (groen), omgaan met groepen en individuele leerlingen (blauw) en persoonlijk professioneel handelen (paars). In de practica komen deze drie thema's telkens samen.

	09.00-10.45 uur	11.00-12.15 uur
Week 1 29 oktober	Werkcollege: Adolescentiefase	Practicum: In gesprek
Week 2 5 november	Hoorcollege: Bevorderen van leren	Practicum: Een instructie geven
Week 3 12 november	Hoorcollege: Motivatie	Practicum: Contact leggen met leerlingen: omgaan met uitsluiting en pesten
Week 4 26 november	Werkcollege: Omgaan met verschillen in leren en gedrag	Practicum: Omgaan met leerlingen met uitdagende behoeften
Week 5 3 december	Hoorcollege: Kansengelijkheid en toegang tot leren	Practicum: Inclusief onderwijs ontwerpen
Week 6 10 december	Werkcollege: Onderwijsvisies in de praktijk	Practicum: Reflectie op de eigen ontwikkeling als leraar
7 januari	**Digitale kennisbasistoets *PAD B***	

Verdere informatie betreffende de inhoud

Op canvas vind je onder 'modules' iedere week een beschrijving van de inhoud van de colleges. Daarnaast staat daar aangegeven welke literatuur er gelezen dient te worden en welke voorbereidende opdrachten gemaakt dienen te worden voor het desbetreffende college.

7. Literatuur

Aan te schaffen boek

Woolfolk, A. & Usher, E. (2025). *Educational psychology. Active learning edition* (15e druk, global edition). Pearson.
NB: **Let op de druk en de *global edition*.** Eerdere drukken wijken substantieel af van deze versie en kunnen niet worden gebruikt.

Downloaden via Canvas

Op Canvas kun je de volgende literatuur downloaden:

- Geerts, W. & Kralingen, R. van (2025). *Handboek voor leraren* (vierde druk). Boom.
- Onstenk, J. (2023). *Geïntegreerd pedagogisch handelen in voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs*. Uitgeverij Coutinho.

Online bronnen:

- Universal Design for Learning Guidelines (zie ook Woolfolk (2025) p. 670-671):
- Handreikingen TVO van SLO: https://www.slo.nl/thema/meer/taalgericht-vakonderwijs/lesvoorbeelden-materialen/werken-vaktaal/ (kies de handleiding voor je eigen domein) of, voor wie meer verdieping zoekt: https://www.slo.nl/thema/meer/taalgericht-vakonderwijs/lesvoorbeelden-materialen/redeneren-formuleren-vakken/ (kies de handleiding voor je eigen vak).

Aanbevolen literatuur Professioneel Spreken (niet verplicht)

- Dinger, T., Smit, M. & Winkelman, C. (2008). *Expressiever en gemakkelijker spreken.* Uitgeverij Coutinho. Dit praktische boek wordt met name aangeraden als je denkt dat je gezonder en/of expressiever zou kunnen spreken.
- Op Canvas staat een map getiteld *Professioneel Spreken*. Hier vind je oefenmateriaal voor stemgebruik en presentatievaardigheden.

8. Evaluatie van het onderwijs

Elk vak wordt na afloop geëvalueerd door middel van een vragenlijst. Zo kan je als student je feedback geven op de kwaliteit van het onderwijs. Op basis van de evaluaties kan een vak waar nodig verbeterd worden voor de volgende groep studenten. Beantwoord de vragen zo eerlijk mogelijk en wees daarbij concreet en constructief. De evaluatie is uiteraard anoniem.

Een aantal weken na afloop van het vak wordt er een evaluatierapport op de *Canvas*omgeving van het vak geplaatst. Als uit de evaluatie blijkt dat er meer dan alleen een vragenlijst nodig is, dan organiseert de opleiding een panelgesprek. Hiervoor worden een aantal studenten uitgenodigd. Samen met de docent en de onderwijsdirecteur of kwaliteitszorgmedewerker wordt gesproken over het verloop en de inhoud van het vak. Studenten kunnen ook zelf een panelgesprek aanvragen.

Verbeteringen naar aanleiding van eerdere evaluaties

Dit vak wordt over het algemeen goed gewaardeerd. Er zijn dit semester geen inhoudelijke wijzigingen doorgevoerd naar aanleiding van de evaluaties van afgelopen studiejaar.

Algemene informatie

Deelname aan onderwijs en tentamen

Om deel te kunnen nemen aan het onderwijs en de afronding van dit vak dien je je binnen de voorgeschreven periode aan te melden conform de door het onderwijsbureau voorgeschreven procedure. Bij niet-tijdige aanmelding of onjuiste inschrijving kan deelname aan het onderwijs en/of tentamen worden geweigerd. Als je correct staat ingeschreven voor het vak, hoef je je **niet** apart aan te melden voor het tentamen en het eventuele hertentamen. Uitsluitend bij correcte inschrijving kunnen de resultaten in SIS worden verwerkt. Zie voor de aanmeldingsprocedure de pagina 'Vakaanmelding' op de studentenwebsite: https://student.uva.nl/onderwerpen/vakaanmelding.

Roosterwijzigingen

De locatie van het onderwijs en tentamens vind je op http://rooster.uva.nl. Houd de mededelingen op de Canvasomgeving van de cursus in de gaten voor eventuele roosterwijzigingen.

Onderwijs- en Examenregeling (OER)

In de Onderwijs- en Examenregeling (OER) vind je belangrijke informatie over toetsing, bijvoorbeeld over de voorwaarden om aan tentamens te mogen deelnemen, herkansingen en de geldigheidsduur van uitslagen. Zorg ervoor dat je van deze informatie op de hoogte bent! Je vindt de OER op de studentwebsite: https://student.uva.nl/onderwerpen/onderwijs-en-examenregelingen-oer.

Fraude en plagiaat

Onder fraude wordt verstaan het handelen of nalaten van de student dat erop gericht is het vormen van een juist oordeel door de examinator omtrent kennis, inzicht en vaardigheden van de student geheel of gedeeltelijk onmogelijk te maken. Een voor iedereen duidelijk herkenbare vorm van fraude is bijvoorbeeld het op enigerlei wijze 'spieken' tijdens het tentamen. Een helaas vaak voorkomende vorm van fraude, die in de wetenschappelijke wereld zeer zwaar wordt aangerekend, is het plegen van plagiaat.

Plagiaat

Een wetenschappelijke tekst moet controleerbaar zijn en daarom dien je gebruikte (internet)bronnen altijd te vermelden in een zogenaamde bronvermelding. Als je een stuk tekst of tabel van iemand overneemt geef je precies aan wie de auteur is en waar je de tekst of tabel hebt gevonden. Doe je dat niet en wek je dus de indruk dat die tekst of die gegevens van jezelf zijn, dan wordt dat plagiaat genoemd. Het plegen van plagiaat in een paper of scriptie betekent altijd uitsluiting van de betreffende tentamen- of scriptiegelegenheid. Bovendien kan de examencommissie nog zwaardere straffen opleggen. Zorg dus dat je altijd goed je bronnen vermeldt en niet zomaar stukken tekst of gegevens van anderen overneemt. Zie voor meer informatie de studentenwebsite: https://student.uva.nl/onderwerpen/plagiaat-en-fraude.

Copyright

Je mag geen lesmateriaal gemaakt door de docent met anderen delen (zoals PowerPoint presentaties, online video's, online manuscripten, opdrachten, examenmateriaal, etc.).

Beroepsmogelijkheden

Als je het niet eens bent met een beoordeling, neem dan eerst contact op met de vakcoördinator. Hij/zij is als examinator verantwoordelijk voor de beoordeling. Je kunt dan nagaan of een herbeoordeling mogelijk is. Als dat niet mogelijk is, of je blijft het oneens met de beoordeling, dan kan je binnen 6 weken na bekendmaking van de uitslag beroep aantekenen bij het College van Beroep voor de Examens (CBE). Het College dient overeenkomstig artikel 7.61, tweede lid, van de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) te beoordelen of de bestreden beslissing al dan niet in strijd is met het recht. Let op: Het College is *niet* bevoegd te oordelen over de inhoud van gemaakte papers of tentamens. De CBE heeft een beperkte toetsingsmogelijkheid en beoordeelt slechts of de Examencommissie c.q. examinator in redelijkheid tot het desbetreffende oordeel heeft kunnen komen. Studenten worden geacht om, wanneer zij beroep bij het CBE aantekenen, tevens contact op te nemen met de studieadviseur en/of de examencommissie van de ILO. Dit schort de termijn voor beroep bij het CBE niet op.